

## POSTANOWIENIE

Dnia 10 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania A. Z.  
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.  
z udziałem zainteresowanego A. K.  
o podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne,  
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń  
Społecznych w dniu 10 stycznia 2019 r.,  
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)  
z dnia 11 kwietnia 2017 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. oddala wniosek Zakładu Ubezpieczeń Społecznych  
Oddziału w K. o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.**

### UZASADNIENIE

Decyzją z 30 września 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. stwierdził, że podstawa wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenie emerytalne i rentowe ubezpieczonej A. Z. z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę u płatnika składek P. w K. – A. K. w okresie od 1 października 2013 r. stanowi kwota odpowiadająca minimalnemu wynagrodzeniu za pracę obowiązującemu w danym okresie.

Wyrokiem z dnia 21 grudnia 2015 r. Sąd Okręgowy w K., sygn. akt V U (...), na skutek rozpoznania odwołania ubezpieczonej, zmienił zaskarżoną w ten sposób, że ustalił, że podstawa wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenie emerytalne i rentowe ubezpieczonej z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o

pracę u płatnika składek stanowi kwota odpowiadająca średniej krajowej wynagrodzenia za pracę obowiązującego w danym okresie, to jest 3 833,84 zł.

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 11 kwietnia 2017 r., sygn. akt III Aua (...), na skutek rozpoznania apelacji ubezpieczonej oraz organu rentowego, zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że oddalił odwołanie oraz oddalił apelację ubezpieczonej.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżyła ubezpieczona w całości. Zarzuciła naruszenie prawa materialnego, to jest: (1) art. 83 ust. 1 w związku z art. 86 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1776 ze zm.; dalej także jako ustawa systemowa) przez jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że organ rentowny ma prawo do samodzielnej ingerencji w wysokość podstawy wymiaru składek na etapie realizacji świadczenia, podczas gdy w okresie, kiedy pracodawca odprowadzał składki z tytułu obowiązkowego ubezpieczenia emerytalno-rentowego, organ rentowy nie negował ich podstawy ani wysokości; (2) art. 58 § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p. przez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że występowanie w sprawie takich elementów stanu faktycznego jak cięża, wysokie wynagrodzenie i krótki okres zawarcia umowy o pracę przed korzystaniem ze świadczeń społecznych stanowiło naruszenie zasad współżycia społecznego, bez rozważenia, jakie zasady współżycia społecznego zostały naruszone w sytuacji, gdy skarżąca i płatnik szczegółowo uzasadnili przyczyny takiego uregulowania stosunku pracy oraz wysokości wynagrodzenia, zaś na etapie opłacania składek Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie składał zastrzeżeń, o których mowa w pkt 1.

Skarżąca, wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazała na potrzebę wykładni art. 83 ust. 1 i art. 86 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych i art. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych budzących poważne wątpliwości. Ponadto stwierdziła, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne, a mianowicie: (-) czy Zakład Ubezpieczeń Społecznych ma możliwość ingerowania w podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne i rentowne na etapie realizacji świadczenia w sytuacji, gdy w okresie zatrudnienia ubezpieczonej nie kwestionował wysokości płaconych składek czy podstawy ich

wymiaru; (-) czy Zakład Ubezpieczeń Społecznych, mając możliwość ingerowania w podstawę wymiaru oraz wysokość składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne i rentowne w okresie ich odprowadzania, nie kwestionuje ich wysokości i wymiaru, a czyni to dopiero na etapie realizacji świadczenia, to swoim działaniem narusza zasadę równego traktowania ubezpieczonych określoną w art. 2a ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. W uzasadnieniu wniosku, skarżąca wskazała, że Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 16 kwietnia 2013 r., sygn. akt III AUa 1599/12 (LEX 1314699) orzekł, że „[...] przepis art. 83 ust 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 1998 r. Nr 137, poz. 887, ze zm.), daje organowi rentowemu podstawy do prowadzenia postępowania administracyjnego w przedmiocie prawidłowości zgłaszania i przebiegu ubezpieczeń społecznych. Powyższe, w ocenie Sądu Odwoławczego, sprowadza się jednoznacznie do przyznania organowi rentowemu uprawnienia do badania rzeczywistej treści tytułów podlegania ubezpieczeniom. W realiach niniejszej sprawy przekłada się to m.in. na możliwość ustalenia rzeczywistego miejsca pracy zainteresowanych, stanowiącego przedmiotowo istotny element umowy o pracę, od którego zależy m.in. rozróżnienie zagranicznej podróży służbowej od oddelegowania do pracy za granicą”. Skarżąca podkreśliła, że z prawidłowo ustalonego stanu faktycznego wynika, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych, pomimo posiadanych kompetencji oraz instrumentów prawnych, w okresie zatrudnienia ubezpieczonej w żaden sposób nie ingerował i nie negował podstaw zatrudnienia ubezpieczonej. W ocenie pełnomocnika skarżącej, należy dokonać wykładni przepisu art. 83 ust. 1 i 86 ust. 2 ustawy systemowej, która odpowie na pytanie, czy katalog spraw indywidualnych, w zakresie których organ rentowny wydaje decyzje oraz zakres kontroli obejmuje także decyzje w zakresie negowania wysokości składek w czasie zatrudnienia pracownika oraz czy akceptacja przez organ rentowny wysokości składek oraz podstawy ich wymiaru uniemożliwia Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych późniejsze ich kwestionowanie w razie zaistnienia zdarzenia, które uzasadniałoby wypłatę świadczenia na rzecz uprawnionego. Powyższe okoliczności nasuwają także pytanie, czy ingerowanie przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalno-rentowne

dopiero na etapie realizacji świadczenia nie narusza zasady równego traktowania ubezpieczonych. Zgodnie z treścią art. 2a ustawy systemowej, zasada równego traktowania dotyczy w szczególności: warunków objęcia systemem ubezpieczeń społecznych, obowiązku opłacania i obliczania wysokości składek na ubezpieczenie społeczne, obliczania wysokości świadczeń, okresu wypłaty świadczeń i zachowania prawa do świadczeń, okresu wypłaty świadczeń i zachowania prawa do świadczeń.

Organ rentowy, w odpowiedzi na skargę kasacyjną, wniósł o jej oddalenie oraz o zasądzenie od ubezpieczonej na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych. Organ rentowy wskazał, że w przedmiotowej sprawie nie występuje żadne istotne zagadnienie prawne ani nie istnieje potrzeba wykładni jakichkolwiek przepisów prawnych, a skarga kasacyjna nie jest oczywiście uzasadniona.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398<sup>9</sup> § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Skarżąca twierdzi, że wniesiona przez nią skarga powinna zostać rozpoznana z uwagi na konieczność rozstrzygnięcia istotnego zagadnienia prawnego oraz wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości (art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.). Tego poglądu Sąd Najwyższy nie podziela, tym samym wskazane przez skarżącą okoliczności nie stanowią uzasadnionych przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Na wstępie, celowe jest przypomnienie, że odwołanie się do przesłanki istnienia potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości (ze wskazaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni bądź niejednolita jego wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 maja 2008 r., I UK

16/08, LEX nr 818572). Z kolei wskazanie na zagadnienie prawne uzasadniające wnioski o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez jego sformułowanie jako problemu prawnego wymagającego rozstrzygnięcia, określenie przepisów prawa, w związku z którymi powstało i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Przy czym nie istnieje możliwość stwierdzenia, że w sprawie występuje zagadnienie prawne lub zachodzi potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii prawnej prezentowanej przez skarżącego i wyraził swój pogląd we wcześniejszej uchwale, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (postanowienie Sądu Najwyższego z 14 maja 2015 r., III PK 3/15, LEX nr 1747849).

Skarżąca twierdzi, że art. 83 ust. 1, art. 86 ust. 2 oraz art. 2a ustawy systemowej budzą poważne wątpliwości i z przepisami tymi zdaje się również wiązać twierdzenie o występowaniu w sprawie istotnych zagadnień prawnych. Analiza powołanych przepisów prowadzi do odmiennych wniosków. Po pierwsze, art. 83 ust. 1 pkt 3 ustawy systemowej nie określa granicy czasowej możliwości ingerowania w zadeklarowaną (art. 41 ust. 1 ustawy systemowej) i opłaconą (art. 46 ust. 1 ustawy systemowej) składkę na ubezpieczenia społeczne pracowników. Po drugie, opłacenie składki przez płatnika (jej wpływ do Funduszu Ubezpieczeń Społecznych) nie jest równoznaczne z jej akceptacją przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, choćby dlatego że, wbrew sugestiom skarżącej, organ rentowy nie ma prawnej możliwości odmowy jej przyjęcia, może ją natomiast zweryfikować w postępowaniu przeprowadzonym w trybie art. 86 ust. 2 ustawy systemowej. Po trzecie, w judykaturze Sądu Najwyższego przyjmuje się, że przyznanie rażąco wysokiego wynagrodzenia za pracę może być, w konkretnych okolicznościach, uznane za nieważne. Podstawą jest naruszenie zasad współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.), polegające na świadomym osiąganiu korzyści z systemu ubezpieczeń społecznych kosztem innych uczestników tego systemu. Zakład Ubezpieczeń Społecznych może więc kwestionować wysokość wynagrodzenia stanowiącego podstawę wymiaru składek, jeżeli okoliczności sprawy wskazują, że zostało wypłacone na podstawie umowy sprzecznej z prawem, zasadami współżycia społecznego lub zmierzającej do obejścia prawa

(uchwała Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2005 r., II UZP 2/05, OSNP 2005 nr 21, poz. 338; wyrok Sądu Najwyższego z 2 sierpnia 2007 r., III UK 26/07, LEX nr 1402647, wyrok Sądu Najwyższego z 19 września 2007 r., III UK 30/07, LEX nr 896060). Zatem naruszenie zasad współżycia społecznego, polegające na świadomym osiąganiu korzyści z systemu ubezpieczeń społecznych kosztem innych uczestników tego systemu może ujawnić się dopiero wtedy, gdy składany jest wniosek o świadczenie i ta właśnie wątpliwość uzasadnia wszczęcie postępowania, o którym mowa w art. 86 ust. 2 ustawy systemowej. Po czwarte, skoro czynnikiem korygującym zadeklarowaną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne jest stwierdzenie zamiaru osiągnięcia korzyści z systemu ubezpieczeń społecznych kosztem innych uczestników tego systemu, to okoliczność ta stanowi istotną cechę wyróżniającą, która uzasadnia odmienne traktowanie tej grupy ubezpieczonych (wyłudzających nienależne świadczenia z systemu ubezpieczeń społecznych) w stosunku do ogółu ubezpieczonych. To zaś z góry wyklucza postulowaną przez skarżącą tezę o naruszeniu zasady równego traktowania ubezpieczonych. Co więcej, to właśnie reguły równości i niedyskryminowania stron stosunku ubezpieczenia społecznego określone w art. 2a ustawy systemowej mogą być powoływane jako zasady współżycia społecznego sprzeciwiające się wyłudzeniu nienależnych świadczeń z systemu ubezpieczeń społecznych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2009 r., II UK 138/09, OSNP 2011 nr 13-14, poz. 192). Brak reakcji organu rentowego na działania zmierzające do osiągania bezprawnych korzyści z Funduszu Ubezpieczonych oznaczałoby nieuprawnione uprzywilejowanie tak działających osób względem ogółu ubezpieczonych tworzących ten Fundusz.

Z tych powodów, na podstawie art. 398<sup>9</sup> § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji.

W przedmiocie wniosku organu rentowego o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego wywołanego wniesieniem skargi kasacyjnej, wniosek ten nie zasługuje na uwzględnienie, ponieważ został związany z wnioskiem o oddalenie skargi kasacyjnej. W odpowiedzi na skargę kasacyjną brak wniosku o odmowę przyjęcie jej do rozpoznania ani jakiegokolwiek argumentacji przemawiającej za nieprzyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania.

